

O problema controversata-Henric al VIII-lea si Biserica Anglicana (I)

In colaborare cu Adrian Popovici

vineri, 30 noiembrie 2007

Ultima actualizare vineri, 09 ianuarie 2009

Motto: “Fara femei, inceputul vietii noastre ar fi neajutorat, mijlocul lipsit de placere, iar sfarsitul ei de consolare.” (Victor Joseph Etienne de Jouy) Un portret de epoca lubit si urat in egala masura de catre contemporanii sai, adulat si placut de inaltele curtezanee ale timpului, cel mai popular rege si penultimul suveran al Angliei medievale, daca este sa tinem cont de faptul ca o data cu domnia fiicei sale Elisabeth I (7 septembrie 1533 – 24 martie 1603) regatul englez paseste pe calea modernismului european, Henry al VIII-lea (*28 iunie 1491 – †28 ianuarie 1547) pare un om supus placerilor si vietii de lux, pasionat de tot ceea ce este iesit din comun, precum viciul feminin sau jocul cu mingea, toate acestea la un loc, in orice caz prea putin preocupat de inaltele probleme teologice care framantau luminatele minti ale veacului sau. Aceasta ar fi prima imagine care s-ar desprinde din studiul atent al tabloului pictorului flamand Hans Holbein (1497-1543), singurul care reda aproape fidel portretul mult “vanatului” suveran englez, asa cum a ajuns pana la noi (vezi imaginea). Cinematografia de salon si protipendada, falsificand adevarurile istorice, oferind spectacolul si efectul mult scontat asupra naivului public privitor si amator de senzational, a facut din acest reprezentant de seama al dinastiei Tudorilor un suveran afemeiat, dornic de aventuri si placeri, un fel de El Gigollo al timpului sau, o imagine ce s-a intiparit gresit generatii intregi. Dar ce ne facem ca, un portret aproape identic, in ceea ce priveste “cultul feminist” il regasim pe batranul continent la un alt suveran contemporan, nu mai putin popular, Francisc I de Valois (1515-1547), rege al Frantei? Aventurile sale galante si dubioasa sa relatie cu Diane de France, nu au scapat criticilor vremii, absolvindu-l totusi de pacat in ochii posteritatii. Cum insa, englezii stiu bine sa-si apere monarhii, gravul episcop de Oxford, William Stubbs, facea urmatoarea remarca celebra, undeva pe la mijlocul secolului al XIX-lea, cu referire directa la Henric al VIII-lea:“…portretele sotiiilor sale nu justifica poate, dar explica graba sa de a scapa de ele…”

Ne dam prea bine seama ca, dincolo de aspectele intime si private ale vietii curtenesti, critica a scapat din vedere esentialul acestei domnii, preferandu-se in locul unui portret istoric autentic, unul amuzant de subiectiv. Nu trebuie insa sa ne mire deloc acest joc de culise, daca si noi romanii avem mitul lui Dracula, care nu are nici o legatura cu domnia lui Vlad Tepes. Henric al VIII-lea-Un monarh din veacul al XVI-lea Care este realitatea istorica? Henric VIII-lea s-a nascut la Greenwich, binecunoscutul cartier londonez, foarte important pentru timpul nostru cotidian, la 28 iunie 1491, ca cel de-al doilea fiu al lui Henric al VII-lea (1485-1509), intemeietorul dinastiei Tudorilor si al Elisabetei de York. Devine in scurt timp favoritul la coroana, dupa moartea fratelui sau Arthur in 1502. Va fi incoronat ca rege in 1509. Contemporanii sai, ne-au lasat cateva marturii scrise, foarte apropiate de portretul pictorului flamand, din care rezulta ca era un individ foarte bine facut, athletic, dar peste toate aceste aspecte fizionomice predomina o inteligenta sclipitoare pentru epoca sa. Vorbea la perfectie latina, franceza si spaniola si era foarte religios. Il dominau in schimb pasiunile timpului: vanatoarea, echitatie si tenisul. Monarh renascentist de seama, suveranul englez a fost un mare patron al artelor. Nu a scapat din vedere nici invatamantul din vremea sa, introducand in scoli manuale. A compus multe piese instrumentale, ca de pilda populara melodie Greensleeves, desi in aceasta privinta parerile sunt impartite. Sub domnia sa s-a ridicat Hampton Court Palace, un simbol al coroanei britanice si in acelasi timp vestita resedinta regala, o contributie deosebita revenindu-i cardinalului Thomas Wolsey (1473-1530), numit Lord Cancelar de catre Henric VIII-lea in 1515. In planul politicii externe, diplomatia engleza va face primii pasi sub domnia acestui rege. Prin casatoria sa cu Catherine de Aragon (fotografia alaturata), fiica preacatolicului Ferdinand de Aragon, isi va atrage neutralitatea Spaniei si implicit pe cea a Sfântului Imperiu Romano-German, prin Carol Quintul, nepotul reginei, imparat al Germaniei si rege al Spaniei, in a carui imparatie soarele nu reusea sa apuna. Sora regelui, printesa Mary ii va aduce mult dorita liniste de peste Canalul Manecii, unde se afla principalul sau rival, Franta, inca din vremea Razboiului celor 100 de ani. Ea va accepta in 1514 mana regelui Ludovic al XII-lea (1462-1515), un alt reprezentant de seama al Casei de Valois (1328-1589), care va muri la scurta vreme. Reforma in Anglia-o privire generala (I) Poate fi considerat Henric al VIII-lea un reformator religios si plasat ca atare in galeria marilor reformatori ai veacului al XVI-lea, alaturi de Martin Luther (1483-1546) sau Jean Calvin (10 iulie 1509 - 27 mai 1564) ? A fost cel mai popular rege al monarhiei engleze fondatorul de drept al Bisericii Anglicane? Iata numai doua dintre multiplele intrebari la care isi propune autorul sa raspunda cititorilor nostri in articolul de fata, in lumina celor mai noi studii si cercetari ale savantilor britanici, specialisti ai perioadei henriene. Ori, pentru a raspunde intrebarilor de mai sus, vom lansa o alta provocare: Ce este Reforma? Definitia pare foarte simpla, raportata la realitatile veacului al XVI-lea, dar originile ei trebuie cautate cu cateva secole inainte. In secolul al XIII-lea Sfântul Francisc d’Asissi aduce imbunatatiri serviciului divin, iar un secol mai tarziu, un teolog englez John Wyclif va traduce Biblia in engleza populara, pentru ca in veacul al XV-lea, Jan Hus (1370-1415) sa se ridice in Boemia contra abuzurilor inaltilor prelati germani. Vedem asadar cateva antecedente izolate in timp si spatiu, fara insa ca ele sa fi adus reale prejudicii Bisericii Romano-Catolice. Ele pot fi considerate in esenta ca miscari reformatoare sau de innoire a unei institutii, Biserica, aflata intr-o perpetua nevoie de schimbare. Marea Reforma isi are locul ei in veacul al XVI-lea, ca fenomen la scara europeana si adesea se confunda cu un alt termen generat ulterior: protestantismul, care nu facea parte din vocabularul uzual al vremii, asa dupa cum am fi tentati sa credem. De ce? Marea Reforma, asa cum o percepem noi astazi, ca o miscare de protest la adresa Bisericii sau mai precis care lovea direct in ierarhia ecclesiastica romano-catolica a avut ca initiatori oameni din cadrul Bisericii, somitati ecclesiastice, precum Martin Luther in Germania, Jean Calvin in Franta sau William Tyndale in Anglia. Ideile lor au fost dezvoltate si stabilite ca dogme protestante, la mult timp dupa moartea lor. Curios este faptul ca nici unul dintre ei nu a gandit sa provoace o rasturnare a situatiei in defavoarea Bisericii ca institutie. In general, exista doua scoli de gandire privind desfasurarea Reformei in Anglia. Teoria profesorului Geoffrey Elton sustine ca reforma ecclesiastica engleza a fost un proces impus de guvern de sus in jos, cu

alte cuvinte Reforma a avut un caracter oficial. In opinia sa, regiunile sudice au acceptat prevederile guvernului, in timp ce nordul tarii le-a respins categoric. Cel de-al doilea curent de opinie apartine istoricului A.G.Dickens, care sustine ca Reforma s-a infaptuit rapid, tinandu-se cont de nemulțumirile anticlericale si anticatolice resimtite in toate structurile societatii engleze. Preponderenta ideilor lollarde la negustorii si mestesugarii claselor instarite de mijloc au accelerat procesul dinamic al Reformei. Insa nici aceste doua teze nu sunt pe deplin satisfacatoare pentru studiul Reformei. In ceea ce priveste Anglia, ea nu era deloc pregatita sa imbratiseze ideile importate de pe batranul continent. Istoricii protestanti, precum renumitul John Foxe, au descris biserica engleza intr-o jalnica stare de degradare morala, cu oameni corupti care detineau puterea acestei institutii. Totusi, la o analiza atenta a documentelor vremii, teoriile acestor istorici nu pot sta in picioare. In pragul Reformei, relatiile Biserica-Stat erau foarte echilibrate si nimeni nu isi dorea eminamente o schimbare a cultului traditional romano-catolic sau o innoire a acestuia, cu atat mai putin Coroana engleza, traditionala prin definitie bunelor raporturi cu Roma. Multe dintre ideile "protestante" ale diversilor teologi englezi, reflectau realitati importate de pe continent, nicidecum potrivite situatiei din Anglia, unde abuzurile clericale erau foarte izolate, aproape inexistente, neafectand moravurile conservatorului popor englez. Un anume William Tyndale, publica in anul 1525 o versiune in engleza a Noului Testament, in fapt o traducere dupa cea din greaca a umanistului Erasmus din Rotterdam (* ca. 27 octombrie 1466, Rotterdam/Olanda - † 12 iulie 1536, Basel/Elvetia), insa ideile sale teologice de contestare a puterii sacerdotale, preluate de la Martin Luther si adeptii sai, a nemulțumit poporul, inclusiv monarhia, motiv pentru care se va refugia pe continent. In anul 1521, Henric al VIII-lea facea publica o pledoarie intru apararea credintei romano-catolice, intitulata: Assertio septem sacramentorum adversus Martinum Lutherum (Pledoarie pentru cele Sapte Sacramente (Cele Sapte Taine, N.A.) impotriva lui Martin Luther, ceea ce-i va conferi titlul de "Aparator al Credintei". Aceasta carte, un adevarat "best-seller", s-a bucurat de o mare circulatie in intreaga Europa, in Anglia fiind tiparite nu mai putin de 20 de editii. Suntem departe de a crede ca un aderent al Reformei putea sa ia astfel apararea institutiei pe care si-o va insusi mai tarziu, intr-un autentic mod, Biserica Anglicana. Cei care l-au considerat pe rege ca fiind aderentul Reformei, inca din timpul vietii, s-au inselat amarnic, iar unii au platit greseala de a crede chiar cu pretul vietii, caci obiectivele lui Henric erau cu totul diferite, el fiind, asa cum am vazut deja, in general ostil curentelor ecclesiastice reformatoare.

O casatorie formala in veacul al XVI-lea Secolul al XVI-lea avea sa modeleze Europa si din punct de vedere matrimonial prin aliantele interdinastice traditionale bine conservate pana astazi. Diplomat abil, tatal sau a reusit sa cultive bunele raporturi cu Spania, pe care Henric al VIII-lea le va respecta in mare parte pana la 1533, anul in care va anunta public divortul de regina Caterina de Aragon. Din acel moment ruptura politica cu Biserica Romei era inevitabila, desi autoritatea capilor Bisericii Romane nu a fost contestata. Care au fost motivele divortului? Dinastia Tudorilor a venit pe tronul Angliei in urma Razboiului celor doua Roze (The War of Roses), desfasurat intre anii 1455-1485, care a opus Casele de Lancaster si York, iar Henric al VII-lea dorind recunoasterea legitimitatii sale sub raport dinastic, cat si stabilirea unor puternice aliante continentale, si-a indreptat privirile spre Spania, cealalta rivala a Frantei. Semnarea Tratatului de la Medina del Campo, o localitate din Spania, in martie 1489, oferea Angliei oportunitatea unui razboi cu Franta, de partea Spaniei. In acelasi timp, uzantele vremii prevedeau ca pe langa conventiile militare dintre cele doua parti implicate, sa se realizeze si o uniune dinastica intre mostenitorii legitimi, prin contractarea casatoriei celor doi printi mostenitori, Arthur Tudor al Angliei si Caterina de Aragon, fiica prea-catolicilor suverani spanioli Isabela de Castillia si Ferdinand de Aragon (1479-1516). Datorita unor neintelegeri referitoare la zestrea celor doi printi mostenitori, Caterina ajunge in Anglia in octombrie 1501, iar casatoria va avea loc o luna mai tarziu. Mariajul celor doi mostenitori nu s-a consumat, deoarece firavul Arthur moare rapus de tuberculoza in aprilie 1502. Coroana se afla intr-un impas. Pentru a nu pierde o importanta alianta cu Spania, pe care a cultivat-o tot timpul domniei sale, Henric al VII-lea a avut ideea de a se casatori el insusi cu printesa vaduva, dar si-a dat seama ca ar fi fost un pas gresit. Intr-o astfel de situatie delicata, regele va alege optiunea finala in solutionarea cazului: Caterina va deveni sotia urmatorei mostenitor al tronului, printul Henric Tudor. Dar, pentru ca aceasta casatorie sa aiba loc in virtutea legilor canonice bine incetatenite pe pamant englez, se cerea o dispensa din partea Suveranului Pontif pentru anularea primei casatorii. Acest lucru era necesar si din alt punct de vedere la fel de serios: Henric si Caterina erau cumnati, chiar daca mariajul cel dintai nu se consumase intre ea si Arthur. Apoi, legile firii date de afinitatea sau atractia sexuala reciproca dintre Caterina si Henric, nu constituiau o stavila in fata celor canonice, Sfintele Scripturi dand raspunsul si la aceasta dilema. La insistentele regelui Henric al VII-lea si ai principalilor sai consilieri, Papa Julius al II-lea va acorda mult dorita dispensa prin care se anula prima casatorie, iar in 1503 avea loc logodna dintre Henric Tudor si Caterina de Aragon. Obiectiile Caterinei de Aragon privind anularea primei casatorii, au fost repede uitate in valtoarea evenimentelor noii domnii care se anunta foarte promitatoare pentru Anglia. La 11 iunie 1509, cei doi printi isi oficiau public casatoria. (Va urma)